

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-04
УДК 811.111: 821.111

Д. М. Павкін

кандидат філологічних наук, доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;);
e-mail: zlata-78@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-9321-9591>
Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=_ojlqEcAAAAJ&hl=uk

Способи утворення можливих світів персонажів художнього твору: лінгвокогнітивний ракурс (на матеріалі роману Р. Л. Стівенсона «Острів скарбів»)

У статті запропоновано аналіз різних способів утворення можливих світів персонажів роману Р.Л. Стівенсона «Острів скарбів». Методологічний апарат розвідки поєднує сучасний доробок когнітивної лінгвістики (зокрема семантику лінгвальних мереж) із засадничими положеннями теорії можливих світів. За допомогою базисних пропозиціональних схем було проаналізовано характеристики Джима Хокінса і Джона Сільвера, які є центральними персонажами твору. Оцінке навантаження цих характеристик, зміна локації персонажів та динаміка аксіології образів уможлиблює виокремлення декількох можливих світів їхнього існування в романі. Як виявило дослідження, модель формування можливих світів Джима Хокінса є послідовною, коли персонаж дорослішає протягом розвитку сюжету, переходячи зі світу Дитини до Підлітка і далі до Дорослого. Із боязкого і мрійливого хлопчика він перетворюється на дещо нерозважливого та імпульсивного підлітка, а потім на сміливого чоловіка, який допомагає друзям знайти скарби та сам-один захоплює корабель, що уможлиблює їхнє повернення додому. Образ Джона Сільвера є складнішим за організацією, адже персонаж постає у паралельно існуючих можливих світах Ватажка піратів (Окоста) та Корабельного кухаря. Він змінює ці іпостасі під час розгортання оповіді задля досягнення своїх цілей. Сільвер то приязний і роботящий член команди корабля, який прагне всім догодити, то жорстокий і жадібний пірат, який без вагань убиває людей, піднімає зазолот та ладен на все, аби отримати свою частку скарбів. Коли зазолот зазнає поразки, він удає покірність і лагідність та зраджує своїх поплічників, але щойно корабель повертається до Англії, його справжнє злочинне єство бере гору.

Ключові слова: аксіологія, базисна пропозиціональна схема, вторинні можливі світи, можливі світи, первинні можливі світи, персонаж, предикат, семантика лінгвальних мереж.

Як цитувати: Павкін, Д. (2024). Способи утворення можливих світів персонажів художнього твору: лінгвокогнітивний ракурс (на матеріалі роману Р. Л. Стівенсона «Острів скарбів»). *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, (99), 29-43. DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-04

In cites: Pavkin, D. (2024). The ways of forming possible worlds of literary text characters: a cognitive linguistic aspect (a study of the novel "Treasure Island" by R. L. Stevenson). *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, (99), 29-43. DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-04

1. ВСТУП

Поняття можливих світів було запроваджено в науковий обіг на початку XVIII століття [17; 18] і застосовувалося як суто теоретичний конструкт для вивчення теологічного питання існування зла. У XX столітті його використовували філософи аналітичної школи [див. 23] для вирішення проблем формальної семантики. Пізніше концепцію можливих світів було запозичено в інші галузі знань, зокрема дискурсіологію [12] та поетику [19; 26; 10; 28; 22], де науковці намагалися поєднати її з теорією функціональності задля вивчення кореляції текстуальних та екстра-текстуальних світів. У новому тисячолітті теорія можливих світів набула актуальності з метою аналізу персонажів художнього твору в аспекті їхньої «трансфункціональності» [24; 9], тобто здатності героїв «мігрувати» з одного твору до іншого. Однак, розвиваючись у літературознавчому річищі, ця теорія дотепер не мала суто лінгвістичного підґрунтя для аналізу природи й особливостей персонажів художніх творів.

Актуальність цієї розвідки визначається інтегративною моделлю аналізу мовного матеріалу, яка поєднує базові засади теорії можливих світів із методологічним доробком когнітивної лінгвістики, а саме семантикою лінгвальних мереж.

Метою статті є виявлення можливих світів існування головних героїв роману Р.Л. Стівенсона «Острів скарбів» та з'ясування особливостей їхнього утворення. Досягнення цієї мети потребує розв'язання таких завдань:

- виявити узагальнені характеристики образів Джона Сільвера і Джима Хокінса, що отримують оцінні конотації;
- визначити аксіологічно обумовлені періоди існування образів Джона Сільвера і Джима Хокінса в романі «Острів скарбів»;
- здійснити кількісний аналіз дескрипцій образів у різні періоди їхнього існування та з'ясувати притаманний їм тип оцінки;
- визначити характер зміни аксіології досліджуваних персонажів у романі «Острів скарбів», що слугує підґрунтям для виявлення можливих світів їхнього існування.

Об'єктом дослідження у розвідці є образи персонажів роману Р. Л. Стівенсона «Острів скарбів» Джона Сільвера та Джима Хокінса, що існують у декількох можливих світах. Предметом дослідження є емотивна оцінність цих образів та її зміна, яка є основним чинником формування можливих світів їхнього існування у творі. Матеріалом для аналізу послуговували 124 емотивно навантажені дескрипції, які змальовують образ Джона Сільвера, та 155 емотивно навантажених дескрипцій, які змальовують образ Джима Хокінса. Ці дескрипції були отримані методом суцільної вибірки з роману Р. Л. Стівенсона «Острів скарбів» (загальний обсяг 224 сторінки).

Для розв'язання поставлених завдань застосовувались **методи** аналізу, запропоновані в когнітивній лінгвістиці й теорії можливих світів. Зокрема, визначення узагальнених характеристик образів здійснювалося із використанням базисних пропозиціональних схем (БПС), запропонованих С. А. Жаботинською у її семантиці лінгвальних мереж [1; 2; 29]. Специфіка образів Джона Сільвера та Джима Хокінса визначалась із застосуванням базових положень теорії можливих світів. Висновки про тип оцінки образів на кожному етапі їхнього існування, а також про типовість характеристик образів, було зроблено на підставі кількісного аналізу предикатів БПС, які їх описують.

Аналіз емпіричного матеріалу здійснювався таким чином. У тексті роману було виявлено дескрипції досліджуваних образів, що містять суб'єкт і предикат БПС. Суб'єктами постають образи Джима Хокінса та Джона Сільвера, предикатами ж є їхні характеристики. Природа предикатів дозволяє віднести їх до певних БПС.

Предикати квалітативної БПС (ХТОСЬ є ТАКИМ-якість) містять інформацію про: **вік** персонажу, його **духовні й розумові характеристики та фізичні характеристики** персонажу. Предикати БПС способу буття (ХТОСЬ існує ТАК-спосіб) містять інформацію про: **фізичний стан** персонажу, **сімейний стан** персонажу та його **розумовий/психічний стан**. Предикати БПС стану/процесу (ХТОСЬ-агенс діє) та контактної дії (ХТОСЬ-агенс діє на КОГОСЬ/ЩОСЬ-пацієнс/афектив) характеризують **дію** персонажу. Предикати БПС власності (ХТОСЬ-власник має КОГОСЬ/ЩОСЬ-власність) містять інформацію про **фінансовий стан** персонажу. Крім перелічених класичних БПС у нашій роботі ми виокремлюємо ще одну – евалюативну (ХТОСЬ існує ТАК-оцінка) [21, с. 23], предикати якої повідомляють про оцінку чотирьох видів.

Емотивна оцінка пов'язана із загальним схваленням чи осудом персонажу і задається шкалою ДОБРЕ < > ПОГАНО. Вона перетинається з іншими оцінними типами, а саме – з естетичною, модусною та утилітарною оцінками. **Естетична оцінка** представлена шкалою «красиво < > потворно», при інтеграції якої з емотивною шкалою виникає така оцінка: КРАСИВО + ДОБРЕ < > ПОТВОРНО + ПОГАНО. **Модусна оцінка** характеризує почуття, які викликає оцінюваний персонаж у інших героїв. У реальному світі людина може викликати в інших широкий спектр почуттів, проте у досліджуваному матеріалі прослідковуємо лише декілька видів, а саме «повага», «вдячність», «довіра», «співчуття» < > «занепокоєння», «страх», «зневага». У результаті поєднання її з емотивною шкалою виникає оцінка: ПОВАГА, ВДЯЧНІСТЬ, ДОВІРА, СПІВЧУТТЯ + ДОБРЕ < > ЗАНЕПОКОЄННЯ, СТРАХ, ЗНЕВАГА + ПОГАНО. **Утилітарна оцінка** пов'язана з практичною діяльністю людини, з освоєнням нею предметного світу.

У нашому дослідженні утилітарна оцінка наявна лише у позитивно конотованих поняттях «корисність» і «цінність». При інтеграції з емотивною оцінкою виникає оцінка: КОРИСНІСТЬ, ЦІННІСТЬ + ДОБРЕ.

Кожний із предикатів, які характеризують персонажів, отримує позитивну, негативну або нейтральну оцінку. Залежно від контексту ідентична ознака може бути позитивною або негативною. Наприклад, при знайомстві з Джимом Хокінсом Джон Сільвер постає перед ним сильною і міцною людиною, яка спритно рухається, незважаючи на фізичну ваду: *under the left shoulder he carried a crutch, which he managed with wonderful dexterity* (1, с. 48). Тут спритність персонажу оцінюється позитивно. А от спритність, яку виявляє Джон Сільвер при штурмі укріплення, де оточені **шукачі скарбів, оцінюється негативно**: *Then he advanced to the stockade, threw over his crutch, got a leg up, and with great vigour and skill succeeded in surmounting the fence and dropping safely to the other side* (1, с. 122); *Silver, agile as a monkey, even without leg or crutch* (1, с. 188).

При виведенні сумарної оцінки персонажів ми використовуємо не трьохелементну шкалу емотивних оцінок (ДОБРЕ – НЕЙТРАЛЬНО – ПОГАНО), а ширший оцінний спектр: ДУЖЕ ДОБРЕ – ДОБРЕ – НЕ-ПОГАНО – НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО – НЕ-ДОБРЕ – ПОГАНО – ДУЖЕ ПОГАНО. При цьому належність сумарної оцінки до того чи іншого фокусу шкали здійснюємо на основі такого принципу. Загальну кількість предикатів, що характеризують персонажів, приймаємо за 100%. У залежності від цього числа виводимо відсоток предикатів із позитивною, негативною і нейтральною емотивними оцінками. Загальну оцінку персонажу визначаємо так: ДУЖЕ ДОБРЕ — більше 90% позитивно конотованих предикатів; ДОБРЕ – 65-90% позитивно конотованих предикатів; НЕ-ПОГАНО – 55-65% позитивно конотованих предикатів; НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО – 45-55% позитивно й негативно конотованих предикатів; НЕ-ДОБРЕ – 55-65% негативно конотованих предикатів; ПОГАНО – 65-90% негативно конотованих предикатів; ДУЖЕ ПОГАНО – більше 90% негативно конотованих предикатів.

За нашою гіпотезою, саме оцінка персонажів уможливує виокремлення можливих світів, у яких вони існують у досліджуваному романі.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Термін «можливі світи» вперше було вжито В.Г. Лейбніцем у його трактатах «Теодицея» та «Монадологія». Філософ вважав, що існуючий поза межами часу і простору безкінечний божий розум сповнений численних ідей, з-поміж яких він обирає декілька, аби втілити їх у реальність. Згідно з Лейбніцем, ці ідеї і є можливими світами, об'єкти і явища у яких визначаються як «групи спів-можливостей», тобто вони можуть співіснувати і бути опи-

саними несуперечливими висловлюваннями [див. 23, с. 612]. Світ, у якому ми живемо, був обраний Богом задля втілення у реальність, тому що він найкращий і найгармонічніший серед усіх [6, с. 145].

Теорія Лейбніца залишалася малопомітною для наукового співтовариства протягом більш ніж чверть тисячоліття. У 1970-х роках її пробудили до життя дослідники у царині модальної логіки (С. Кріпке, Я. Хінтікка, К. І. Люїс, Н. Решер та інші), котрі були занурені у розв'язання проблеми істинності або хибності висловлювань [27]. На думку Кріпке, будь-яке висловлювання є істинним лише за певних умов, суму яких він визначає як можливий світ [16]. Відповідно, наш всесвіт розглядається як комплексна ієрархія можливих світів, що отримує назву модальної системи, або М-моделі [4, с. 128–129]. Ядром цієї ієрархії є реальний світ, а пов'язана з ним периферія заповнена незліченною кількістю можливих світів. Людина існує у реальному світі, проєктуючи своє еґо у можливі світи за власним вибором та спричиняючи різний розвиток подій у них [14]. Весь потенціальний спектр таких можливих світів Хінтікка називає епістеміологічно можливими світами, але людина може уявити лише певні частину з них – логічно можливі світи [див. 5, с. 151].

Повторна поява теорії можливих світів у працях філософів не пройшла непоміченою повз літературознавців, які почали застосовувати цей термін для називання гіпотетичних конструктів, створених спеціальними мовними засобами. Будівельником таких світів у художньому творі є його автор, але читач також відіграє активну роль у цьому процесі, реконструюючи у своїй свідомості «ситуаційну модель» [11, с. 208] з інформаційних фрагментів, наданих письменником. «Можливі світи художнього тексту» – це широкий парасольковий термін, що об'єднує різні моделі організації семантики літературного твору.

Перша модель передбачає буквально існування декількох фізичних світів, у яких розгортаються події. Вони або містять об'єкти, властивості яких відрізняються від об'єктів реального світу, або ж ці об'єкти взагалі не існують у реальному світі [25], тож розвиток сюжету в одному з таких світів абсолютно неможливий у іншому. За умов такої архітектури можливі світи взаємодіють між собою трьома способами [3, с. 11–14]. У залежності від порушень меж між світами, останні можуть перетинатися, накладатися, або зливатися. У разі їх злиття межі між світами не зникають, проте розмиваються, при накладанні їхні непорушні межі збігаються, а при перетині межі руйнуються. Взаємодія між світами відбувається через суб'єктно-об'єктний або часо-просторовий фокус. Перший передбачає трансформацію елементів світу, які змінюють свої якості, другий спричиняє руйнування часової і просторової єдності між світами.

Описаний тип організації семантики літературного твору може бути проілюстрований романом А. Азімова «Навіть боги», де події першої частини розгортаються у неназваній локації на Землі майбутнього, друга частина розповідає про життя істот у паралельному всесвіті, а третя переносить читача в інше місце (на Місяць) і час (декілька десятиліть після подій першої частини).

Варіантом цієї моделі є конструкт, у якому персонажі твору визначають характеристики описуваного світу [13]. Наприклад, Г. Гаррісон у романі «Світ смерті» змальовує планету з надзвичайно ворожою флорою і фауною, які намагаються вбити колоністів, що забарикадувалися у єдиному місті. Інша соціальна група, що мешкає ззовні міського периметру, який постійно стискається, живе у повній гармонії з місцевими тваринами й рослинами. За концепцією автора, їхня поведінка залежить від емоційних еманцій людей: якщо люди випромінюють ненависть і страх назовні, тварини та рослини намагатимуться знищити їх, якщо ж ставлення людей є позитивним або ж нейтральним, вони або ігноруватимуть, або й навіть служитимуть людям.

Інша інтерпретація можливих світів художнього твору стосується виключно його персонажів. Як зауважив В. Шекспір у своїй п'єсі «Як вам це сподобається»,

Так, світ – театр,

Де всі чоловіки й жінки – актори.

Тут кожному приписаний свій вихід,

І не одну з них кожне грає роль [8, с. 121].

Це спостереження релевантно й щодо реального світу, де людина протягом одного дня може бути батьком, дитиною, чоловіком, робітником, покупцем, водієм, користувачем Інстаграму чи колегою в залежності від ситуації, в якій вона опиняється кожну мить свого життя. Оскільки художня література вважається копією реального світу, природно, що персонаж твору може поставати в доволі різних іпостасях, які можуть мати між собою мало спільного або ж супроводжуватися різною оцінкою та емотивним навантаженням. Такі іпостасі можуть мати однакові або ж різні імена, які Кріпке визначає як жорсткі та нежорсткі десигнатори [15]. Жорсткі десигнатори стосуються одного об'єкта (персонажа) в усіх можливих світах і забезпечують його цілісність, попри відмінність ба навіть несумісність оцінок його характеристик у різних світах. Нежорсткі десигнатори є фактично різними іменами одного героя в різних можливих світах.

У літературі жорсткі десигнатори кількісно переважають. Наприклад, Вернон Демерест у романі А. Хейлі «Аеропорт» зображується як пілот, чоловік, коханець, зять і батько, причому кожна з цих іпостасей описується жорстким десигнатором «Вернон Демерест». Аналогічна структура образу персонажу спостерігається у «Сазі про Форсайтів» Дж. Голсуорсі (Сомс Форсайт), «Театрі» В. С. Моєма

(Джулія Ламберт), «Мартині Ідені» Джека Лондона (Іден), «Віднесених вітром» М. Мітчел (Скарлет О'Хара) та багатьох інших творох.

Наявність нежорстких десигнаторів є доволі рідкісним явищем, яке властиве творам, де персонажі мають приховану або нерозкрити ідентичність. Так, Джей Вікерс, головний герой роману К. Саймака «Кільце навколо Сонця», дізнається, що він не людина, а біоробот. Особистість справжнього Вікерса була розділена та поміщена у трьох біороботів із нежорсткими десигнаторами Джей Вікерс, Гортон Фландерс та Джордж Крофорд. Протягом розвитку сюжету герой намагається зрозуміти, хто з його оточення є буквально спорідненими душами, які несуть в собі частину його особистості. Інший приклад такої моделі наявний у «Хроніках Амбера» Р. Желязни, де всі діти короля Оберона не можуть його знайти і не знають, де він, а потім виявляється, що він весь час був поряд із ними як Ганелон.

Персональний вимір можливих світів художнього твору можна розглядати як ієрархічну трирівневу структуру [7, с. 16–17]. На найнижчому рівні розташовані мікросвіти героїв та автора, причому останній постає як фокалізатор перших. Взаємодія персонажів відбувається на другому рівні, де сюжетні лінії створюють макросвіти. Переплетіння сюжетних ліній виводить їх у мегасвіт – найвищий рівень ієрархії. У нашій розвідці ми зосереджуємося на першому рівні й аналізуємо можливі мікросвіти Джима Хокінса і Джона Сільвера – центральних персонажів роману Стівенсона «Острів скарбів».

Джим Хокінс – головний герой роману. Хлопчик виявляється втягнутим у вир подій, що змушує його покинути батьківський дім у тихій патріархальній Англії і приводить на Острів, де закопані піратські скарби, частину яких він врешті решт отримує. Тож у своїх пригодах він переміщується з однієї локації до іншої, що супроводжується зміною характеристик персонажу та їхньої оцінки. Такі трансформації є по суті переходами Джима з одного можливого світу до іншого. Розглянемо, як зображуються його аксіологічно навантажені статичні та динамічні характеристики у трьох локаційних фокусах – «Англія», «Корабель» та «Острів». Числа у квадратних дужках, подані нижче, позначають кількість предикатів, що описують персонажів за певними характеристиками.

Англія

/+ / [36]: **духовні/розумові характеристики** [24]: *любить батьків, піклується про них* [6]: *But as things fell out, my poor father died quite suddenly that evening, which put all other matters on one side* (1, с. 18); *I was standing at the door for a moment, full of sad thoughts about my father* (1, с. 18); *The captain's order to mount at once and ride for Doctor Livesey would have left my mother alone and unprotected, which was not to be thought of* (1, с. 22); *Of course, I said I would go with my mother* (1, с. 23); *We were just at the little*

bridge, by good fortune; and I helped her, tottering as she was, to the edge of the bank, where, sure enough, she gave a sigh and fell on my shoulder (1, c. 27); and now at sight of this clumsy stranger, who was to stay here in my place beside my mother, I had my first attack of tears (1, c. 45); *мріє про морські пригоди* [6]: And I lived on at the Hall under the charge of old Redruth, the game-keeper, almost a prisoner, but full of sea-dreams and the most charming anticipations of strange islands and adventures (1, c. 42); Sitting by the fire in the housekeeper's room, I approached that island in my fancy, from every possible direction (1, c. 42); You can fancy the excitement into which that letter put me. I was half beside myself with glee (1, c. 45); I had thought up to that moment of the adventures before me, not at all of the home that I was leaving (1, c. 45); Thither we had now to walk, and our way, to my great delight, lay along the quays and beside the great multitude of ships of all sizes and rigs and nations (1, c. 46); I set off, overjoyed at this opportunity to see some more of the ships and seamen (1, c. 48); *некорисливий* [3]: I was reassured by the doctor's words, now quoted to me, and rather offended by the offer of a bribe. "I want none of your money," said I, "but what you owe my father" (1, c. 16); The bar silver and the arms still lie, for all that I know, where Flint buried them; and certainly they shall lie there for me (1, c. 224); *спостережливий* [3]: But his hurry had attracted my notice, and I recognized him at a glance (1, c. 49); and I watched the cook narrowly (1, c. 51); *має хорошу інтуїцію* [2]: Now, to tell you the truth, from the very first mention of Long John in Squire Trelawney's letter, I had taken a fear in my mind that he might prove to be the very one-legged sailor whom I had watched for so long at the old "Benbow" (1, c. 49); My suspicions had been thoroughly reawakened on finding Black Dog at the "Spy-glass" (1, c. 51); *снівчутливий* [2]: It is a curious thing to understand, for I had certainly never liked the man, though of late I had begun to pity him, but as soon as I saw that he was dead, I burst into a flood of tears (1, c. 21); *допитливий* [1]: My curiosity, in a sense, was stronger than my fear (1, c. 29); *не боїться крові* [1]: "Jim, "he said, "are you afraid of blood?" "No, sir" said I. (1, c. 13); **утилітарна оцінка** [5]: високо оцінений [5]: "Jim, "he said, "you're the only one here that's worth anything (1, c. 15); This lad Hawkins is a trump, I perceive (1, c. 36); Hawkins has earned better than cold pie (1, c. 36); You 'll make a famous cabin-boy, Hawkins (1, c. 40); You 're a lad, you are, but you 're as smart as paint (1, c. 51); **дія** [4]: допомагає батькам утримувати трактир [3]: He sank daily, and my mother and I had all the inn upon our hands; and were kept busy enough, without paying much regard to our unpleasant guest (1, c. 8); Well, mother was upstairs with father; and I was laying the breakfast-table against the captain's return, when the parlour door opened, and a man stepped in on whom I had never set my eyes before (1, c. 8); Our natural distress, the visits of the neighbours, the arranging of the funeral, and all the work of the inn to be carried on in the meanwhile, kept me so busy that I had

scarcely time to think of the captain, far less to be afraid of him (1, c. 18); *допомагає Біллі Бонсу* [1]: For me, at least, there was no secret about the matter; for was I, in a way, a sharer in his alarms (1, c. 3); **вік** [2]: *молодий* [2]: "I hear a voice," said he — "a young voice" (1, 19); young Hawkins (1, c. 52); **розумовий/психічний стан** [1]: *відчуває полегшення після втечі Сільвера*: I think we were all pleased to be so cheaply quit of him (1, c. 223).

/-/ [24]: **розумовий/психічний стан** [12]: *відчуває страх, занепокоєння і відразу* [11]: Overcoming a strong repugnance (1, c. 25); How that personage haunted my dreams, I need scarcely tell you (1, c. 3); For though I was so terrified by the idea of the seafaring man with one leg, I was far less afraid of the captain himself than anybody else who knew him (1, c. 4); I was very uneasy and alarmed, as you may fancy, and it rather added to my fears to observe that the stranger was certainly frightened himself (1, c. 10); for I was in mortal fear lest the captain should repent of his confessions and make an end of me (1, c. 17); Between this and that, I was so utterly terrified of the blind beggar that I forgot my terror of the captain, and as I opened the parlour door, cried out the words he had ordered in a trembling voice (1, c. 20); I jumped in my skin for terror (1, c. 22); When we were about half way through, I suddenly put my hand upon her arm; for I had heard in the silent, frosty air, a sound that brought my heart into my mouth - the tap-tapping of the blind's man's stick upon the frozen road (1, c. 26); *бачить кошмару уяві сні* [1]: and the worst dreams that ever I have are when I hear the surf booming about its coasts, or start upright in bed, with the sharp voice of Captain Flint still ringing in my ears: "Pieces of eight! Pieces of eight!" (1, c. 224); **дія** [10]: *обшукує мерця і його речі, щоб знайти гроші* [4]: I tore open his shirt at the neck, and there, sure enough, hanging to a bit of tarry string, which I cut with his own gully, we found the key (1, c. 25); And she began to count over the amount of the captain's score from the sailor's bag into the one that I was holding (1, c. 26); "I'll take what I have, " she said, jumping to her feet. "And I'll take this to square the count," said I, picking up the oilskin packet (1, c. 27); "I'll put another again to that, by thunder! for it was this same boy that faked the chart from Billy Bones" (1, c. 178); *дошкуляє помічникові матері у трактирі* [4]: I am afraid I led that boy a dog's life; for as he was new to the work, I had a hundred opportunities of setting him right and putting him down, and I was not slow to profit by them (1, c. 45); *нідслуховує чужі розмови* [1]: For a long time, though I certainly did my best to listen, I could hear nothing but a low gabbling; but at last the voices began to grow higher, and I could pick up a word or two, mostly oaths, from the captain (1, c. 11); *нехтує своїми обов'язками* [1]: I had thought up to that moment of the adventures before me, not at all of the home that I was leaving (1, c. 45); **духовні/розумові характеристики** [2]: *занадто довірливий* [2]: But he was too deep, and too ready, and too clever for me, and by the time the two men had come back out of breath, and confessed that they had lost the track

in a crowd, and been scolded like thieves, I would have gone bail for the innocence of Long John Silver (1, c. 51); I began to see that here was one of the best possible ship-mates (1, c. 52).

Ми бачимо звичайну дитину, яка мріє про морські подорожі, але в реальному житті допомагає поратися своїм батькам у трактирі та цінується знайомими й друзями за співчутливість та некорисливу вдачу. Водночас, знайомство з новим пожилцем і його приятелями-піратами спричиняє цілий спектр негативних емоцій (страх, занепокоєння, відразу). Крім того, ревнуючи сім'ю до нового помічника, Джим інколи ображає його.

Загалом, 60% предикатів оцінюються позитивно, 40% – негативно. Сумарна оцінка образу – НЕ-ПОГАНО. Переважну більшість ознак персонажу становлять духовні/розумові характеристики, дії та розумовий/психічний стан.

Корабель

/+ / [7]: дія [3]: *викриває наміри Джона Сільвера [3]: It was Silver's voice, and, before I had heard a dozen words, I would not have shown myself for all the world, buy lay there, trembling and listening, in the extreme of fear and curiosity (1, c. 65); He had left his pipe below, and being a slave to tobacco, had meant that I should fetch it; but as soon as I was near enough to speak and no to be overheard, I broke out immediately: "Doctor, let me speak. Get the captain and squire down to the cabin, and then make some pretence to send for me. I have terrible news." (1, c. 75); I did as I was bid, and, as short as I could make it, told the whole details of Silver's conversation (1, c. 76); утилітарна оцінка [2]: високо оцінений [2]: "Jim here," said the doctor, "can help us more than anyone" (1, c. 78); "Hawkins, I put prodigious faith in you," added the squire (1, c. 78); духовні/розумові характеристики [2]: спостережливий [1]: Jim is a noticing lad (1, c. 78); вдячний, цінує зроблене йому добро [1]: Yet, I think, none treated him better than a dog; unless it was Ben Gunn, who was still terribly afraid of his old quartermaster, or myself, who had really something to thank him for (1, c. 220).*

/- / [9]: розумовий/психічний стан [8]: *відчуває неприязнь до Острову Скарбів [3]: and before noon, to my inexpressible joy, the highest rock of Treasure Island had sunk into the blue round of sea (1, c. 222); Oxen and wain-ropes would not bring me back again to that accursed island (1, c. 224); And from that first look onward, I hated the very thought of Treasure Island (1, c. 80); відчуває страх і занепокоєння [2]: I was surprised at the coolness with which John avowed his knowledge of the island; and I own I was half frightened when I saw him drawing nearer to myself (1, c. 74); відчуває безпорадність і відчай [2]: I began to feel pretty desperate at this, for I felt altogether helpless (1, c. 78); відчуває бажання вбиту [1]: I think, if I had been able, that I would have killed him through the barrel (1, c. 67); духовні/розумові характеристики [1]: занадто імпульсивний: It occurred to me at once to go ashore (1, c. 83).*

Шлях до Острова скарбів триває досить недовго, але протягом цих тижнів Джим встигає розкрити змову піратів та знову зануритися у страх, безпорадність та навіть відчай від перспектив захоплення корабля злочинцями і вбивства своїх друзів.

Загалом, 45% предикатів несуть позитивну оцінку, 55% – негативну. Сумарна оцінка образу – НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО. Найчастотнішими ознаками персонажу є розумовий/психічний стан, духовні/розумові характеристики та дії.

Острів

/+ / [51]: духовні/розумові характеристики [23]: *критично оцінює свої вчинки [5]: I was a fool, if you like, and certainly I was going to do a foolish, overbold act (1, c. 136); This was my second folly, far worse than my first, as I left but two sound men to guard the house; but like the first, it was a help towards saving all of us (1, c. 137); I had now plenty of water and good things to eat, and my conscience, which had smitten me hard for my desertion, was quieted by the great conquest I had made (1, c. 156); I cursed myself for my neglect. Why had not I, long before, reprimed and reloaded my only weapons? (1, c. 163); And now I began to feel that I was neglecting my business (1, c. 86); співчутливий [3]: "If ever I can get aboard again," said I, "you shall have cheese by the stone" (1, c. 93); The moan, which told of pain and deadly weakness, and the way in which his jaw hung open, went right to my heart (1, c. 153); He himself slept peacefully, and snored aloud; yet my heart was sore for him, wicked as he was, to think on the dark perils that environed, and the shameful gibbet that awaited him (1, c. 189); вірний обіцянці [3]: Silver trusted me; I passed my word, and back I go (1, c. 195); I seen the doctor waving you to run for it – with the tail of my eye, I did; and I seen you say no, as plain as hearing (1, c. 198); "Doctor," said I, "I passed my word." (1, c. 195); donumливий [3]: Even then I was still so much interested, waiting for the ship to touch, that I had quite forgot the peril that hung over my head, and stood craning over the starboard bulwarks and watching the ripples spreading wide before the bows (1, c. 163); It was at first mere instinct; but once I had it in my hands and found it fast, curiosity began to get the upper hand, and I determined I should have one look through the cabin window (1, c. 143); обережний [3]: but I was determined to do it with all the precautions in my power (1, c. 136); I was not so thoughtless but that I slacked my pace and went a trifle warily (1, c. 171); нобожний [2]: I lay down flat in the bottom of that wretched skiff and devoutly recommended my spirit to its Maker (1, c. 145); But if I was you and thought myself so badly, I would go to my prayers, like a Christian man (1, 161); має хорошу інтуїцію [2]: Now, the coxswain's hesitation seemed to be unnatural; and as for the notion of his preferring wine to brandy, I entirely disbelieved it (1, c. 159); швидко приймає рішення [1]: I had made my mind up in a moment, and by way of answer told him the whole story of our voyage, and the predicament in which we found ourselves (1, c. 94); досвідчений у морській справі [1]:*

So far so good; but it next occurred to my recollection that a taut hawser, suddenly cut, is a thing as dangerous as a kicking horse (1, c. 141); дія [12]: знаходить човен і захоплює у піратів корабель [4]: Well, now that I had found the boat, you would have thought I had had enough of truantry for once; but, in the meantime, I had taken another notion, and become so obstinately fond of it, that I would have carried it out, I believe, in the teeth of Captain Smolett himself This was to slip out under cover of the night, cut the Hispaniola adrift, and let her go ashore where she fancied (1, c. 139); the recapture of the Hispaniola was a clenching answer (1, c. 170); And as for the schooner, it was I who cut her cable, and it was I that killed the men you had aboard of her, and it was I who brought her where you 'll never see her more, not one of you (1, c. 177); досліджує Острів [2]: I was so pleased at having given the slip to Long John, that I began to enjoy myself and look around me with some interest on the strange land that I was in (1, c. 85); I now felt for the first time the joy of exploration (1, c. 85); повертається до своїх друзів [2]: Then I skirted among the woods until I had regained the rear, or shoreward side, of the stockade, and was soon welcomed by the faithful party (1, c. 116); With this to help me, I passed rapidly over what remained to me of my journey; and, sometimes walking, sometimes running, impatiently drew near to the blockade. Yet, as I began to thread the grove that lies before it (1, c. 171); допомагає вивезти скарби з Острова [1]: For my part, as I was not much use at carrying, I was kept busy all day in the cave, packing the minted money into bread-bags (1, c. 219); знімає з корабля піратський прапор [1]: "I can't have these colours, Mr Hands; and, by your leave, I'll strike them. Better none than these." And, again dodging the boom, I ran to the colour lines, handed down their cursed black flag, and chucked it overboard (1, c. 155); домовляється з Джоном Сільвером про взаємодопомогу [1]: Kill another and do you yourselves no good, or spare me and keep a witness to save you from the gallows (1, c. 178); дізнається про плани піратів [1]: the least I could do was to overhear them at their councils; and that my plain and obvious duty was to draw as close as I could manage, under the favourable ambush of the crouching trees (1, c. 86); утилітарна оцінка [11]: високо оцінений [11]: and I hoped that even Captain Smolett would confess I had not lost my time (1, c. 170); "You 're a good lad, Jim, " he said (1, c. 94); It never occurred to us to doubt Jim Hawkins (1, 98); You 're a good boy in your line, Jim (1, c. 217); I see you were smart when first I set my eyes on you (1, c. 175); I like that boy, now; I never seen a better boy than that. He's more a man than any pair of rats of you in this here house (1, 179); Hawkins, will you give me your word of honour as a young gentleman – for a young gentleman you are, although poor born – your word of honour not to slip your cable? (1, c. 193); Every step, it's you that saves our lives (1, c. 196); You found out the plot; you found Ben Gunn – the best deed that ever you did, or will do, though you live to ninety (1, 196); модусна оцінка [3]: викликає співчуття [3]: but we

were alarmed for his safety (1, c. 98); "Jim, " the doctor interrupted, and his voice was quite changed, "Jim, I can't have this. Whip over, and we'll run for it" (1, c. 195); "We can't help that, Jim, now. I'll take it on my shoulders, holus bolus, blame and shame, my boy; but stay here, I cannot let you" (1, c. 195); розумовий/психічний стан [1]: не відчуває жалю до ворогів: But when I remembered the talk I had overheard from the apple barrel, all pity left me (1, c. 153); фізичні характеристики [1]: прудкий: I had been saved by being prompt (1, c. 165).

/-/ [28]: розумовий/психічний стан [15]: відчуває страх і занепокоєння [10]: As soon as I was clear of the thicket, I ran as I never ran before, scarce minding the direction of my flight, so long as it led me from the murderers; and as I ran, fear grew and grew upon me, until it turned into a kind of frenzy (1, c. 89); But the terror of this new apparition brought me to a stand (1, c. 91); All at once, there began the most horrid, unearthly screaming, which at first startled me badly (1, c. 138); I began to be horribly frightened (1, c. 149); We must both have cried out aloud when our eyes met; but while mine was the shrill cry of terror, his was a roar of fury like a charging bull's (1, c. 163); Through all this sneering talk, I was made to feel the threat of death that overhung me, and my cheeks burned and my heart beat painfully in my breast (1, c. 176); that I took fear (1, 136); відчуває сором і докори сумління [4]: I remembered with confusion my insubordinate and stealthy conduct; and when I saw where it had brought me — among what companions and surrounded by what dangers — I felt ashamed to look him in the face (1, c. 190); I have blamed myself enough (1, c. 195); And again I blamed myself sharply for leaving them in that danger with so few to mount guard (1, c. 172); I could only judge that all had perished, and my heart smote me sorely that I had not been there to perish with them (1, c. 174); відчуває відразу [1]: that I took a disgust of the place (1, c. 136); духовні/розумові характеристики [6]: задрісний [2]: I began to get another thought into my head, which was not by any means so right. What I began to do was to envy the doctor, walking in the cool shadow of the woods, with the birds about him, and the pleasant smell of the pines, while I sat grilling, with my clothes stuck to the hot resin, and so much blood about me, and so many poor dead broken bodies lying all around (1, c. 136); All the time I was washing out the block-house, and then washing up the things from dinner, this disgust and envy kept growing stronger and stronger, till at last, being near a bread-bag, and no one then observing me, I took the first step towards my escapade, and filled both pockets of my coat with biscuit (1, c. 136); занадто імпульсивний [2]: In a jiffy I had slipped over the side, and curled up in the foresheets of the nearest boat, and almost at the same moment she shoved off (1, c. 83); But you may suppose I paid no heed; jumping, ducking, and breaking through, I ran straight before my nose, till I could run no longer (1, c. 84); нерозважливий [2]: that I had quite forgot the peril that hung over my head (1, c. 163); that since I had been so foolhardy as

to come ashore with these desperadoes (1, c. 86); **дія [5]:** залишає свій ноєм [3]: I will confess that I was far too much taken up with what was going on to be of the slightest use as sentry; indeed, I had already deserted my eastern loophole, and crept up behind the captain, who had now seated himself on the threshold, with his elbows on his knees, his head in his hands, and his eyes fixed on the water, as it bubbled out of the old iron kettle in the sand (1, c. 122); you would have thought I had had enough of truantry for once (1, c. 139); Possibly I might be blamed a bit for my truantry (1, c. 170); мікає від друзів [1]: But as I was certain I should not be allowed to leave the enclosure, my only plan was to take French leave, and slip out when nobody was watching; and that was so bad a way of doing it as made the thing itself wrong (1, c. 136); вбиває людину [1]: In the horrid pain and surprise of the moment – I scarce can say it was by my own volition, and I am sure it was without a conscious aim – both my pistols went off, and both escaped out of my hands. They did not fall alone; with a choked cry, the coxswain loosed his grasp upon the shrouds, and plunged head first into the water (1, c. 166); **фізичні характеристики [2]:** погано стріляє [1]: Hawkins, neither you nor I are much account at the shooting; we'll stand by to load and bear a hand (1, c. 128); слабкий [1]: I'm not strong enough (1, c. 158).

На Острові психологічний стан Джима досить пригнічений, але попри часто нерозважливі та імпульсивні вчинки, він переглядає свою поведінку та допомагає своїм друзям перемогти піратів, заслуговуючи на їхню високу оцінку.

У цій локації 65% предикатів оцінюються позитивно, 35% – негативно. Сумарна оцінка образу – ДОБРЕ. Найчастіше автор акцентує увагу на духовних/розумових характеристиках, діях та розумово-психічному стані персонажу.

Образ Джона Сільвера є складнішим за організацією та функціонуванням у творі.

По-перше, його важко визначити як головний, або другорядний персонаж роману. З одного боку, головним персонажем Сільвера назвати не можна, адже оповідь у творі ведеться здебільшого від імені Джима і зосереджена саме на його пригодах. З іншого боку, Сільвер часто спричиняє розвиток подій роману, багато в чому визначаючи вчинки інших героїв, у тому числі й Джима. Тож у голлівудських термінах образ Джона Сільвера можна було б визначити як «роль другого плану».

По-друге, цей образ не є гомогенним. Герой із жорсткими десигнаторами «Джон Сільвер» або «Довгий Джон» існує майже паралельно у двох іпостасях (можливих світах) – він зображується то як жорстокий і хитрий ватажок піратів, то як приязний і веселий власник трактиру й корабельний кухар. Наявність цих двох іпостасей підкреслюється існуванням нежорсткого десигнатора – прізвиська Окіст, використовуваним у звертанні до нього його поплічниками.

По-третє, автор застосовує особливий прийом зображення Сільвера в іпостасі Окоста. Ми дізнає-

мося про Сільвера не одночасно з його фактично появою у творі, коли формуються його прямі, або первинні можливі світи [20, с. 65]. Задовго до цього образ жорстокого одноногого пірата змальовується іншими персонажами твору і з'являється Джимові у нічних жахах. Такий можливий світ можна визначити як непрямий або вторинний [там само].

По-четверте, протягом розвитку сюжету роману образи Джона Сільвера як пірата (Окоста) і кухаря зазнають аксіологічних метаморфоз. Зміна оцінності цих можливих світів персонажу дозволяє виділити чотири періоди їхнього існування.

Період I

До появи Джона Сільвера

Окіст

/-/ [5]: модусна оцінка [4]: викликає страх [3]: I was so terrified by the idea of the seafaring man with one leg (1, c. 4); How that personage haunted my dreams, I need scarcely tell you. To see him leap and run and pursue me over hedge and ditch was the worst of nightmares (1, c. 3); **викликає занепокоєння [1]:** he was sure to think better of it, bring me my fourpenny piece, and repeat his orders to look out for "the seafaring man with one leg" (1, c. 3); **фізичні характеристики [1]: каліка:** man with one leg (1, c. 3).

100% предикатів оцінюються негативно. Сумарна оцінка образу – ДУЖЕ ПОГАНО.

Автор акцентує увагу на модусній оцінці Джона Сільвера, адже згадка про нього викликає в інших персонажів страх, стривоженість і занепокоєння. У цьому періоді Джон Сільвер постає перед читачем жакливим і лиховісним піратом-калікою, якого боїться і остерегається пірат Білл, пожилиць трактиру «Адмірал Бенбоу», і який навіть жахає на Джима Хокінса.

Період II

У Брістолі й на кораблі

Кухар

/+/ [46]: духовні/розумові характеристики [24]: дружній і комунікабельний [9]: Between Silver and myself we got together in a few days a company of the toughest old salts imaginable - not pretty to look at, but fellows, by their faces, of the most indomitable spirit (1, c. 44); telling me some little anecdote of ships or seamen (1, c. 52); he made himself the most interesting companion (1, c. 52); he had a way of talking to each (1, c. 62); he seemed in the most cheerful spirits, whistling as he moved about among the tables, with a merry word or a slap on the shoulder for the more favoured of his guests (1, c. 48); pleasant-tempered landlord (1, c. 49); always glad to see me in the galley (1, c. 62); doing everybody some particular service. To me he was unweariedly kind (1, c. 62); he was all smiles to everyone (1, c. 82); **досвідчений [5]:** telling me about the different ships that we passed by, their rig, tonnage, and nationality, explaining the work that was going forward (1, 52); an old sailor (1, c. 44); I seen a thing or two at sea, I have (1, c. 70); Long John stood by

the steersman and conned the ship (1, c. 80); he knew the passage like the palm of his hand (1, c. 80); **працьовитий [2]:** always glad to see me in the galley, which he kept as clean as a new pin (1, c. 62); If an order were given, John would be on his crutch in an instant, with the cheeriest "Ay, ay, sir!" in the world (1, c. 82); **чесний [2]:** Long John told the story from first to last, with a great deal of spirit and the most perfect truth (1, c. 52); I believe you have managed to get two honest men on board with you - that man and John Silver (1, c. 58); **сміливий [2]:** and brave - a lion's nothing alongside of Long John (1, c. 62); **освічений [2]:** he had good schooling in his young days, and can speak like a book when so minded (1, c. 62); **любить море [2]:** wanted a good berth as cook to get to sea again (1, c. 44); he had hobbled down there that morning, he said, to get a smell of the salt (1, c. 44); **утилітарна оцінка [5]: високо оцінений [4]:** John Silver suits me (1, c. 53); the man's a perfect trump (1, c. 53); a very remarkable man (1, c. 77); I began to see that here was one of the best possible shipmates (1, c. 52); **корисний [1]:** till the most remarkable stroke of fortune brought me the very man that I required (1, c. 43); **модусна оцінка [4]: викликає повагу [2]:** but that I regarded as a recommendation, since he lost it in his country's service under the immortal Hawke (1, c. 44); all the crew respected and even obeyed him (1, c. 62); **викликає співчуття [1]:** he has no pension (1, c. 44); **викликає довіру [1]:** I would have gone bail for the innocence of Long John Silver (1, c. 51); **фінансовий стан [3]: має трактир [3]:** kept a public house (1, c. 44); Silver is a man of substance (1, c. 45); he has a banker's account, which has never been overdrawn (1, c. 45); **дія [3]: звільняє невмілих моряків, прийнятих на роботу раніше [2]:** Long John even got rid of two out of the six or seven I had already engaged (1, c. 44); He showed me in a moment that they were just the sort of fresh-water swabs we had to fear in an adventure of importance (1, c. 44); **допомагає Трелоні набрати новий екіпаж [1]:** Long John Silver unearthed a very competent man for a mate, a man named Arrow (1, c. 44); **фізичні характеристики [3]: сильний [2]:** he was very strong (1, c. 48); I seen him grapple four, and knock their heads together unarmed (1, c. 62); **спритний [1]:** under the left shoulder he carried a crutch, which he managed with wonderful dexterity (1, c. 48); **емотивна оцінка [2]: хороший [2]:** that's a good man, captain (1, c. 59); that made me think he was the best of men (1, c. 63); **сімейний стан [1]: одружений:** he leaves his wife to manage the inn (1, c. 45); **естетична оцінка [1]: симпатичний:** with a face as big as a ham - plain and pale, but intelligent and smiling (1, c. 48).

/-/ [2]: духовні/розумові характеристики [1]: хитрий: he was too deep, and too ready, and too clever for me (1, c. 51); **фізичний стан [1]: хворий:** had lost his health ashore (1, c. 44).

/0/ [3]: фізичні характеристики [3]: каліка [2]: his left leg was cut off close by the hip (1, c. 48); Long

John Silver, he is called, and has lost a leg (1, c. 44); **високий [1]:** he was very tall (1, c. 48).

90% предикатів оцінюються позитивно, 4% – негативно, 6% – нейтрально. Сумарна оцінка образу – ДОБРЕ. Найчастотнішими ознаками персонажу є духовні/розумові характеристики та утилітарна оцінка.

Окіст

/+ / [6]: духовні/розумові характеристики [3]: здатний контролювати свої дії і почуття [2]: I was surprised at the coolness with which John avowed his knowledge of the island (1, c. 74); Sharp as must have been his annoyance, Silver had the strength of mind to hide it (1, c. 74); **реалістично оцінює піратів [1]:** But I know the sort you are. But you 're never happy till you 're drunk (1, c. 69); **дія [3]: стримує екіпаж від бунту:** The last moment I can manage; and that's when. Here's a first-rate seaman, Cap 'n Smollett, sails the blessed ship for us (1, c. 69); If I was sure of you all, sons of double Dutchmen, I'd have Cap'n Smollett navigate us half-way back again before I struck (1, c. 69); he's anxious as you and I to smother things up (1, c. 82).

/- / [7]: дія [5]: лестить для досягнення власної мети [2]: you're young, you are, but you're as smart as paint (1, c. 67); You may imagine how I felt when I heard this abominable old rogue addressing another in the very same words of flattery as he had used to myself (1, c. 67); **переманює членів екіпажу на свій бік [1]:** the little scene that I had overheard was the last act in corruption of one of the honest hands - perhaps of the last one left aboard (1, c. 68); **очолює бунт на кораблі [1]:** Silver was the captain, and a mighty rebellious crew he had of it (1, c. 83); **приховує майбутнє повстання [1]:** and when there was nothing else to do, he kept up one song after another, as if to conceal the discontent of the rest (1, c. 82); **модусна оцінка [2]: викликає страх [2]:** I was half frightened when I saw him drawing nearer to myself (1, c. 74); but Flint his own self was feared of me. Feared he was (1, c. 68).

/0 / [1]: вік: людина середнього віку: I'm fifty (1, c. 67).

43% предикатів оцінюються позитивно, 50% – негативно, 7% – нейтрально. Сумарна оцінка образу – НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО. Найчастотнішими ознаками персонажу виступають дія та духовні/розумові характеристики.

У цьому періоді Сільвер-кухар є доброзичливим та працьовитим власником таверни, який дає цінні поради і чудово знає морську справу. Сільвер-пірат (Окіст) викликає жах, використовує всі можливі засоби для досягнення мети: переманює екіпаж на свій бік, стримує його від передчасного бунту та керує діями піратів.

Період III

На Острові

Окіст

/+ / [20]: духовні/розумові характеристики [13]: сміливий [5]: you're brave (1, c. 87); Doctor, I'm

no coward! (1, c. 94); Silver never moved; he watched them, very upright on his crutch, and looked as cool as ever I saw him. He was brave, and no mistake (1, c. 213); Still, Silver was unconquered. I could hear his teeth rattle in his head; but he had not yet surrendered (1, c. 207); **розважливий** [4]: I never seen good come out of threatening (1, c. 176); You're his last card, and, by the living thunder, John, he's yours! Back to back, says I. You save your witness, and he'll save your neck (1, c. 181); I'll save your life – if so be as I can – from them. But, see here, Jim – tit for tat – you save Long John from swinging (1, c. 181); This is a rum start, and I can't name the voice: but it's someone skylarking – someone that's flesh and blood, and you may lay to that (1, c. 206); **розумний** [3]: I've a head on my shoulders, I have (1, c. 181); You're less a fool than many (1, c. 192); You've a head upon your shoulders, John, and no mistake (1, c. 208); **досвідчений** [1]: you're old (1, c. 87); **дія** [3]: **надає право вибору** [1]: If you like the service, well, you'll jine; and if you don't, Jim, why you're free to answer no – free and welcome, shipmate (1, c. 176); **контролює піратів** [1]: You won't fight as a gentlemen o' fortune should; then, by thunder, you'll obey, and you may lay to it! (1, c. 179); **рятує життя Джиму** [1]: I should have been dead by now, if Silver hadn't stood for me (1, c. 195); **модусна оцінка** [2]: **користується повагою** [2]: "And now, Mr Silver!" I said, "I believe you're the best man here" (1, c. 178); These poor lads have chosen me cap'n (1, c. 122); **фінансовий стан** [1]: **має гроші**: you've money, too, which lots of poor sailors hasn't (1, c. 87); **естетична оцінка** [1]: **одягнений у свій найкращий одяг**: He was tricked out in his best; an immense blue coat thick with brass buttons, hung as low as to his knees, and a fine laced hat was set on the back of his head (1, c. 123).

/-/ [20]: **дія** [8]: **веде подвійну гру** [5]: Silver was roundly accused of playing double – of trying to make a separate peace for himself – of sacrificing the interests of his accomplices and victims; and, in one word, of the identical, exact thing that he was doing (1, c. 193); I can only, asking your pardon, save my life and the boy's by seeking for that treasure (1, c. 196); he kept his head, found his temper, and changed his plan before the others had had time to realize the disappointment (1, c. 212); His looks were now quite friendly, and I was so revolted as these constant changes, that I could not forbear whispering, "So you've changed sides again" (1, c. 212); It was the squire; and we waved a handkerchief and gave him three cheers, in which the voice of Silver joined as heartily as any (1, c. 216); **лестить для досягнення своєї мети** [2]: I've always liked you, I have, for a lad of spirit, and the picter of my own self when I was young and handsome (1, c. 175); You're a good man and a true, I never seen a better man! (1, c. 194); **вбиває людину** [1]: Silver was on the top of him next moment, and had twice buried his knife up to the hilt in that defenceless body (1, c. 88); **духовні/розумові характеристики** [5]: **хитрий** [2]: But he was twice the man the rest were

(1, c. 193); Silver was a changed man, once he was out there and had his back to his friends and the block-house (1, c. 194); **жорстокий** [2]: he plucked furiously at the line that held me to him, and, from time to time, turned his eyes upon me with a deadly look (1, c. 210); I could not doubt that he hoped to seize upon the treasure, find and board the Hispaniola under cover of night, cut every honest throat about the island, and sail away as he had at first intended, laden with crimes and riches (1, c. 210); **жадібний** [1]: In the immediate nearness of the gold, all else had been forgotten; his promise and the doctor's warning were both things of the past (1, c. 210); **модусна оцінка** [3]: **викликає зневагу** [2]: Cap'n Silver, a common mutineer and pirate, and then you can go hang! (1, c. 123); "Who'll give me a hand up?" he roared. Not a man among us moved (1, c. 126); **викликає страх** [1]: He were afraid of none, not he; on 'y Silver – Silver was that genteel (1, c. 114); **фізичні характеристики** [3]: **спритний** [2]: Then he advanced to the stockade, threw over his crutch, got a leg up, and with great vigour and skill succeeded in surmounting the fence and dropping safely to the other side (1, c. 122); Silver, agile as a monkey, even without leg or crutch (1, c. 188); **блідий і суворий** [1]: He himself I thought, looked somewhat paler and more stern than I was used to (1, c. 174); **естетична оцінка** [1]: **одягнений у пошарпаний одяг**: He still wore the fine broad-cloth suit in which he had fulfilled his mission, but it was bitterly the worse for wear, daubed with clay and torn with the sharp briars of the wood (1, c. 174).

50% предикатів оцінюються позитивно, 50% – негативно. Сумарна оцінка образу – НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО. Найчастотнішими ознаками персонажу постають духовні/розумові характеристики та дія.

Кухар

/+/ [5]: **духовні/розумові характеристики** [4]: **чесний** [3]: you're honest, or has the name for it (1, c. 87); A word from you's enough. I know a gentleman, and you may lay to that (1, c. 122); I know the rules, I do; I won't hurt a deputation (1, c. 184); **працьовитий** [1]: And there was Silver, sitting back almost out of the firelight, but eating heartily, prompt to spring forward when anything was wanted (1, c. 218); **фізичні характеристики** [1]: **сильний**: The work that man went through, leaping on his crutch till the muscles of his chest were fit to burst, was work no sound man ever equalled (1, c. 214).

100% предикатів оцінюються позитивно. Сумарна оцінка образу – ДУЖЕ ДОБРЕ. Найчастотнішими ознаками персонажу є його духовні/розумові характеристики.

У цьому періоді Сільвер-пірат вбиває людину, веде подвійну гру й лестить для досягнення мети. Він є хитрим, жорстоким і жадібним. Водночас, він – сміливий, розважливий та розумний. Він здатний до шляхетних учинків, зокрема рятує життя Джиму. Сільвер-кухар зображується чесним, працьовитим і сильним, хоча ці якості виявляються лише після

поразки піратського бунту й загибелі більшості за-
колотників.

Період IV

Повернення додому

Кухар

/+ / [3]: духовні/розумові характеристики [2]: людина з високою самооцінкою [1]: *Silver, I should say, was allowed his entire liberty, and, in spite of daily rebuffs, seemed to regard himself once more as quite as privileged and friendly dependent (1, c. 220); чесний [1]: You're the man to keep your word, we know that (1, c. 220); модусна оцінка [1]: людина, яка заслуговує подяки: or myself who had really something to thank him for (1, c. 220).*

100% предикатів оцінюються позитивно. Сумарна оцінка образу – ДУЖЕ ДОБРЕ. Найчастотнішими ознаками персонажу є його духовні/розумові характеристики.

Окіст

/- / [6]: модусна оцінка [2]: викликає зневагу [1]: none treated him better than a dog (1, c. 220); викликає страх [1]: *Benn Gunn, who was still terribly afraid of his old quartermaster (1, c. 220); духовні/розумові характеристики [2]: зрадник [1]: I had seen him meditating a fresh treachery upon the plateau (1, c. 220); негуманний [1]: I suppose you would hardly ask me to call you a humane man (1, c. 220); дія [2]: мікає з корабля [1]: *Silver was gone (1, c. 223); краде гроші [1]: The sea cook had not gone empty-handed. He had cut through a bulk-head unobserved, and had removed one of the sacks of coin (1, c. 223).**

100% предикатів оцінюються негативно. Сумарна оцінка образу – ДУЖЕ ПОГАНО. Для характеристики образу Окоста автор використовує рівну кількість предикатів, що стосуються модусної оцінки, духовних/розумових характеристик і дії.

У цьому періоді Сільвер-кухар зображується чесною людиною із високою самооцінкою. Сільвер-пірат викликає зневагу і страх, він тікає із корабля, прихопивши значну частину грошей.

3. ВИСНОВКИ

Для образу головного позитивного персонажу роману Р. Л. Стівенсона «Острів Скарбів» Джима Хокінса характерна певна «двоїстість», яка виявляється в його духовних/розумових характеристиках та діях. Наприклад, проявляючи свою безкорисливість, Джим відмовляється прийняти від пірата Біллі Бонса хабар та приносить йому випивку безкоштовно, навіть порушуючи наказ лікаря. З іншого боку, Джим обшукує тіло мерця і його речі задля повернення грошей, які той не заплатив за проживання у трактирі, котрий належить родині Джима. Крім того, та сама риса характеру Джима за різних умов стимулює його до вчинків із абсолютно протилежними наслідками. Так, завдяки допитливості Хокінс дізнається про запланований Сільвером заколот на кораблі й цим рятує життя собі та своїм друзям; водночас, будучи занадто допитливим і недисциплінованим, Джим залишає свій пост на варті

в укріпленні, тим самим ставлячи під загрозу безпеку та життя товаришів.

Загалом, із 155 предикатів, що описують образ Джима, 37% стосуються його духовних/розумових характеристик, 24% – його розумового/психічного стану та 22% – його дій. Причому, якщо серед дій існує приблизний баланс позитивних і негативних дескрипцій (19 та 15 відповідно), то дві інші найчастотніші ознаки є різко поляризованими: серед духовних/розумових характеристик домінують позитивні (49 проти 9), а серед розумових/психічних станів – негативні (35 проти 2).

Аналіз образу Джима Хокінса дозволяє виокремити три можливих світи існування цього персонажу, котрі ми умовно позначаємо як «Дитина», «Підліток» та «Дорослий». Ці світи співвідносяться з локаційними фокусами «Англія», «Корабель» та «Острів», причому зміна місця розвитку подій у романі допомагає автору проілюструвати зміну можливого світу героя. В Англії, у батьківському домі, де практично немає жодної небезпеки, можна бути дитиною (причому не стільки з огляду на біологічний вік персонажу, скільки на його духовні й розумові характеристики та поведінку, притаманну саме дитячому віку), однак на Острові, де чатує реальна небезпека, і де від прийнятого рішення залежить життя не лише самого Джима, а і його друзів, йому доводиться швидко подорослішати.

Для Джима Хокінса Англія – це домівка, місце, де він може дозволити собі бути «дитиною» в духовному плані: доброю, щирою і трохи безрозсудливою. Саме в цьому можливому світі проявляється його любов до батьків, тут він допомагає їм вести господарство, піклується про матір (особливо під час хвороби батька й після його смерті), ревнує її до нового помічника і мріє про морські мандрівки. Джим по-дитячому відчуває страх і занепокоєння перед можливою небезпекою і, водночас, нерозважливо втручається в «дорослі» справи (згоджується спостерігати за відвідувачами трактиру й повідомити Біллі Бонса про появу одного моряка; обшукує тіло мерця), які і становлять для нього потенційну небезпеку.

На кораблі Джим Хокінс проводить нетривалий час, чим і пояснюється невелика кількість предикатів, які описують образ персонажу в цьому локусі. Випадково підслухавши у діжці з-під яблук розмову Джона Сільвера із матросами, Джим Хокінс дізнається про зраду частини екіпажу та запланований бунт на кораблі. Суміш страху, відчаю, ненависті та бажання вбити не заважають йому попередити друзів про небезпеку. У цьому можливому світі Джим постає як підліток, занадто імпульсивний та емоційний, схильний до крайнощів та зосереджений на власних переживаннях (невипадково тут найтипівшими предикатами є ті, що описують його психічний/розумовий стан).

Опинившись на Острові, Джим Хокінс починає критично оцінювати свою поведінку. Він відчуває

докори сумління, адже через імпульсивний характер він часто здійснює необдумані та покvapливі вчинки (не повідомивши нікого, Джим залишає укріплення з пораненими й беззахисними товаришами). Серед позитивних вчинків персонажу варто назвати встановлення ним контролю над кораблем «Іспаньйола» і передача його своїм друзям, завдяки чому вони змогли повернутися додому. Крім того, під час перебування на Острові виявляються неабиякі дипломатичні здібності Джима (він домовляється із ватажком піратів про вигідну для них обох взаємодопомогу) та його вірність даному слову, що заслуговує на повагу як його друзів, так і ворогів. У цьому можливому світі духовний розвиток Джима відповідає рівню дорослої людини, яка, хоч часто і помиляється та приймає покvapливі та нерозважливі рішення (наприклад, його втеча з укріплення), все ж здатна нести відповідальність за свої вчинки та стати справжньою опорою для друзів у скрутний момент. Вбивство людини, хоча це був пірат, якого Джим застрелив із метою самооборони, змушує героя остаточно подорослішати та рве останні зв'язки Хокінса з дитинством.

Протягом розвитку сюжету роману Джим Хокінс перебуває у трьох можливих світах: «Дитина», «Підліток» та «Дорослий», при цьому оцінка образу цього персонажу змінюється за такою схемою: НЕ-ПОГАНО → НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО → ДОБРЕ. Під тиском подій та обставин Джим у своєму духовному розвитку за відносно короткої проміжок часу із люблячої та некорисливої дитини, яка мріє про морські пригоди та боїться жакливого одноногого пірата (оцінка НЕ-ПОГАНО), стає занадто імпульсивним та емоційним підлітком, який попереджає товаришів про підготовку піратів до майбутнього бунту (оцінка НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО). На Острові Джим швидко дорослішає під тиском реальної загрози для життя з боку піратів і саме завдяки хоч і трохи нерозважливим вчинкам Джима, його друзям вдається повернути корабель під свій контроль, знайти скарби та дістатися батьківщини (оцінка ДОБРЕ). Можна сказати, що наявні в дитини позитивні задатки збереглися протягом суперечливого підліткового періоду й утвердили Джима як добру й відважну дорослу людину.

Таким чином, формування можливих світів Джима Хокінса відбувається прогресивно, коли світи послідовно змінюють один одного, що виражається не лише у зміні локацій, а й у трансформації рис характеру та оцінності досліджуваного образу.

Щодо образу Джона Сільвера, то його одночасне існування у можливих світах пірата (Окоста) та кухаря характерне не для всіх часових періодів: у першому періоді наявний лише образ Сільвера-пірата.

На початку роману ми отримуємо інформацію про Джона Сільвера лише із розповідей і переживань інших героїв як про жорстокого пірата-каліку, який навіює жах не лише на юного Хокінса, а й три-

має у страху й напрузі бувалою й досвідченою пірата Біллі Бонса (ДУЖЕ ПОГАНО). У другому періоді з'являються мікросвіти Сільвера-пірата і Сільвера-кухаря. Як кухар Сільвер є заможною сімейною людиною, власником таверни, він користується повагою й довірою, завжди дружній і готовий допомогти (ДОБРЕ). Як пірат він здатний приховувати власні почуття та наміри, переманює на свій бік екіпаж і стримує його від передчасного бунту (НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО). У третьому періоді Окіст намагається знайти і привласнити скарби капітана Флінта. Тут він зображується жорстокою і жадібною людиною, яка скоїла вбивство і постійно веде подвійну гру. Однак, його смілива і розважлива вдача, а також порятунк життя Джима врівноважують загальну аксіологію (НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО). Образ Кухаря з'являється лише наприкінці періоду після остаточної поразки піратів (ДУЖЕ ДОБРЕ). В останньому періоді Кухар зображується чесною людиною із високою самооцінкою, яка заслуговує подяки (ДУЖЕ ДОБРЕ). Окіст викликає страх і зневагу, він зраджує решту членів екіпажу та тікає з корабля, прихопивши з собою значну суму грошей (ДУЖЕ ПОГАНО).

Загалом, образ Джона Сільвера в обох іпостасях змальовується 124 предикатами, серед яких найчастотнішими є ті, що описують його духовні/розумові характеристики (47%), дії (29%) та модусну оцінку (15%). Причому перші є здебільшого позитивними (46 проти 12), оскільки вони стосуються можливого світу Кухаря, а дії характеризуються переважно негативно (27 проти 9), адже вони як правило описують вчинки Окоста. У модусній оцінці кількість плюсів (8) та мінусів (11) є співмірною.

Динаміку аксіології образу Сільвера-пірата протягом чотирьох періодів роману можна представити таким чином: ДУЖЕ ПОГАНО → НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО → НЕ-ДОБРЕ/НЕ-ПОГАНО → ДУЖЕ ПОГАНО. Зміна аксіології образу Сільвера-кухаря протягом трьох періодів (у першому періоді він відсутній) зазнає таких змін: ДОБРЕ → ДУЖЕ ДОБРЕ → ДУЖЕ ДОБРЕ. Вочевидь, аксіологія Кухаря протягом роману залишається однаково позитивною (позитивна динаміка пояснюється зменшенням загальної кількості пропозицій, а, отже, зникненням негативно конотованих характеристик). Аксіологія Окоста, будучи спочатку різко негативною, стає нейтральною за наявності приблизно рівної кількості позитивних і негативних дескрипцій. Це, можливо, пояснюється подвійною грою, яку веде Сільвер для досягнення своєї мети, тобто необхідністю виявляти позитивні риси характеру. Однак цей «духовний прогрес» є не-тривалим. Кінець роману свідчить про повернення Окоста до свого справжнього ества – життя, сповненого злочинів і шахрайства.

Тож, формування можливих світів Джона Сільвера відбувається за паралельними напрямками, коли персонаж «перемикається» з Окосту на Кухаря і назад в залежності від цілей, які він переслідує у

певний момент. Динаміка аксіології його можливих світів (особливо світу Окоста) демонструє циклічний характер, повертаючись до свого вихідного значення.

Перспективи дослідження вбачаємо в аналізі мовних засобів (зокрема тропів), застосованих автором для зображення головних персонажів твору в різних можливих світах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жаботинська, С. А. (2018). Генеративізм, когнітивізм і семантика лінгвальних мереж. *Doctrina multiplex, veritas una: Учень багато, істина одна: збірник праць до ювілею Ізабелли Рафаїлівни Буніятової* (с. 99–141). Київ: Київський ун-т імені Б. Грінченка.
2. Жаботинська, С. А. (2019). Семантика лінгвальних мереж у навчальному комбінаторному тезаурусі. *Studia Philologica. Філологічні студії*, 13, 17–27.
3. Короткова, Л. В. (2001). *Семантико-когнітивний та функціональний аспекти текстових аномалій у сучасній англо-мовній художній прозі*. (Автореф. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
4. Котовська, О. В. (2015). Типологія можливих світів у когнітивній лінгвістиці. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, 13, 127–135.
5. Лівницька, І. А. (2020). Теорія множинних світів та уявний світ художнього твору: точки взаємодії. *Закарпатські філологічні студії*, 14(2), 149–152.
6. Миколайчук, Н. (2014). Теорія можливих світів у художньому просторі новели Ф. Кафки «Перевтілення». *Studia methodologica*, 37: *Narrative Pragmatics*, 145–151.
7. Обелець, Ю. А. (2006). *Темпоральна структура можливих світів художнього тексту*. (Автореф. канд. філол. наук). Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Одеса.
8. Шекспір, В. (1986). Як вам це сподобається. *Твори в шести томах*. 4 (с. 89–170). Київ: Дніпро.
9. Bell, A., & Ryan, M. L. (2019). *Possible Worlds Theory and Contemporary Narratology*. Lincoln, Nebraska: University of Nebraska Press.
10. Doležel, L. (1998). *Heterocosmica: Fiction and Possible Worlds*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
11. Graesser, A. C., Singer M., & Trabasso T. (2002). *Constructing Interferences during Narrative Text Comprehension*. New York: Basic Books.
12. Hidalgo Downing, L. (2003). Text world creation in advertising discourse. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación (CLAC)*, 13, 23–44.
13. Hilpinen, R. (1971). *Deontic Logic: Introductory and systematic readings*. Dordrecht: D. Reidel.
14. Hintikka, J., & Hintikka, M. B. P. (1990). *The Logic of Epistemology and the Epistemology of Logic: Selected Essays*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers.
15. Kripke, S. (1980). *Naming and Necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
16. Kripke, S. (2021). *Identity and Necessity / Identität und Notwendigkeit (Englisch/Deutsch)*. In: Reclam Great Papers (German edition). Ditzingen: Reclam Verlag.
17. Leibniz, G. (1710). Theodicy. Essays on the Goodness of God, the Freedom of Man and the Origin of Evil. Retrieved from: <https://www.gutenberg.org/files/17147/17147-h/17147-h.htm>
18. Leibniz, G. (1714). The Monadology. Retrieved from: <http://home.datacomm.ch/kerquelen/monadology/printable.html>
19. Pavel, T. (1986). *Fictional Worlds*. Cambridge (Mass.) and London: Harvard University Press.
20. Pavkin, D. M. (2021). Possible worlds of a literary text character: a cognitive and quantitative linguistic approach. *Когніція, комунікація, дискурс*, 22, 59–76.
21. Pavkin, D. M. (2022). Reading riddles aright: a cognitive linguistic analysis of English and Ukrainian riddles. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 95, 20–28.
22. Ronen, R. (2020). *Possible Worlds*. Retrieved from: <https://oxfordre.com/literature/display/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-1082>.
23. Russell, B. (2021). *A History of Western Philosophy*. Kindle Edition.
24. Saint-Gelais, R. (2005). *Transfictionality*. In: D. Herman et al. (Eds.) *The Routledge encyclopedia of narrative theory* (pp. 612–613). London: Routledge.
25. Searle, J. & Vanderveken, D. (1985). *Foundations of illocutionary logic*. Cambridge: Cambridge University Press.
26. Semino, E. (1997). *Language and World Creation in Poetry and Other Texts*. London: Longman.
27. Skovgaard-Olsen, N. (2023). Worlds Truth Table Task. *Cognition*, 238. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/journal/cognition/vol/238/suppl/C>
28. Werth, P. (1999). *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London: Longman.
29. Zhabotynska, S. (2020). The active learner's construction-combinatory thesaurus: user-driven principles of compiling (a cognitive linguistic approach). *Cognition, communication, discourse*, 21, 93–107.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

30. Stevenson R. L. (1994). *Treasure Island*. London: Penguin Books.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2024

Стаття рекомендована до друку 08.05.2024

Dmytro Pavkin – Ph.D. in Linguistics, Associate professor, Bohdan Khmelnytsky National University (Cherkasy, Shevchenko Boulevard, 81, Ukraine); e-mail: zlata-78@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-9321-9591> Google Scholar https://scholar.google.com.ua/citations?user=_oJqEcAAAAJ&hl=uk

THE WAYS OF FORMING POSSIBLE WORLDS OF LITERARY TEXT CHARACTERS: A COGNITIVE LINGUISTIC ASPECT (A STUDY OF THE NOVEL “TREASURE ISLAND” BY R.L. STEVENSON”)

The article aims to expose various ways along which possible worlds of the characters' images in the novel “Treasure Island” by R.L. Stevenson are formed. The methodological toolset leveraged in the paper combines the contemporary techniques of cognitive linguistics (namely, semantics of lingual networks) with the basic tenets of the possible worlds theory. The characteristics of the central protagonists of the novel Jim Hawkins and John Silver were analyzed with the help of basic propositional schemas. The characters exist in the novel in several possible worlds which are identified on the basis of the evaluation of the protagonists' features, the change of the main characters' location, and the dynamics of their axiology. As the analysis manifested, possible worlds of Jim Hawkins are formed according to the sequential model when the character matures with the unraveling of the plot, transforming from a Child into a Teenager and then into an Adult. A timid and dreamy boy gives way to a somewhat reckless and impulsive youth who finally turns into a courageous man. This maturation enables him to help his friends find the treasure and capture without anybody's assistance the ship which they use to return home. The image of John Silver has a more complicated architecture since he features in two parallel possible worlds simultaneously as the Ringleader of pirates (nicknamed Barbecue) and Ship's cook. He shuttles between these two epitomes during the development of the narration trying to achieve his goals. John Silver can wear a disguise of an amiable and hard-working member of the ship's crew and then suddenly change into a cruel and greedy buccaneer who in cold blood murders people, starts a mutiny, and sticks at nothing to get his share of the treasure. When the mutiny fails, Silver feigns loyalty and obedience by betraying his cronies, but once the ship arrives in England his criminal self surfaces again.

Key words: *axiology, basic propositional schema, character, possible worlds, predicate, primary possible worlds, secondary possible worlds, semantics of lingual networks.*

REFERENCES

- Bell, A., & Ryan, M.L. (2019). *Possible Worlds Theory and Contemporary Narratology*. Lincoln, Nebraska: University of Nebraska Press.
- Doležel, L. (1998). *Heterocosmica: Fiction and Possible Worlds*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Graesser, A. C., Singer M., & Trabasso T. (2002). *Constructing Interferences during Narrative Text Comprehension*. New York: Basic Books.
- Hidalgo Downing, L. (2003). Text world creation in advertising discourse. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación (CLAC)*, 13, 23–44.
- Hilpinen, R. (1971). *Deontic Logic: Introductory and systematic readings*. Dordrecht: D. Reidel.
- Hintikka, J., & Hintikka M. B. P. (1990). *The Logic of Epistemology and the Epistemology of Logic: Selected Essays*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers.
- Korotkova, L. (2001). *Semantyko-kohnityvnyi ta funktsionalnyi aspekty tekstovykh anomalii u suchasni anhlomovni khudozhni prozi [Semantic, cognitive, and functional aspects of text anomalies in modern English-language prose]*. Unpublished candidate dissertation thesis, Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine (in Ukrainian).
- Kotovska, O. (2015). Typolohiia mozhlyvykh svitiv u kohnityvni linhvistytsi [Typology of possible worlds in cognitive linguistics]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 13, 127–135 (in Ukrainian).
- Kripke, S. (1980). *Naming and Necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kripke, S. (2021). *Identity and Necessity / Identität und Notwendigkeit (Englisch/Deutsch)*. In: Reclam Great Papers (German edition). Ditzingen: Reclam Verlag.
- Leibniz, G. (1710). Theodicy. Essays on the Goodness of God, the Freedom of Man and the Origin of Evil. Retrieved from: <https://www.gutenberg.org/files/17147/17147-h/17147-h.htm>
- Leibniz, G. (1714). The Monadology. Retrieved from: <http://home.datacomm.ch/kerquelen/monadology/printable.html>
- Livyts'ka, I. A. (2020). Teoriia mnozhynykh svitiv ta uivnyj svit khudozhn'oho tvoriv: tochky vzaiemodii [Possible worlds theory and imaginary world of fiction: points of interaction]. *Zakarpats'ki filolohichni studii*, 12(2), 149–152 (in Ukrainian).
- Mykolaichuk, N. (2014). Teoriia mozhlyvykh svitiv u khudozhnomu prostori novely F. Kafky «Perevtilennia» [Possible worlds theory in the literary space of “Metamorphosis” by F. Kafka]. *Studia methodologica*, 3, 145–151 (in Ukrainian).
- Obelets, Yu. (2006). *Temporalna struktura mozhlyvykh svitiv khudozhnogo tekstu [Temporal structure of possible worlds of a literary text]*. Unpublished candidate dissertation thesis, Odesa National University, Odesa, Ukraine (in Ukrainian).
- Pavel, T. (1986). *Fictional Worlds*. Cambridge (Mass.) and London: Harvard University Press.
- Pavkin, D. M. (2021). Possible worlds of a literary text character: a cognitive and quantitative linguistic approach. *Cognition, communication, discourse*, 22, 59–76.

- Pavkin, D. M. (2022). Reading riddles aright: a cognitive linguistic analysis of English and Ukrainian riddles. *Visnyk XNU im. V.N. Karazina. Inozemna filologiya. Metody'ka vy'kladannya inozemny'x mov*, 95, 20–28.
- Ronen, R. (2020). *Possible Worlds*. Retrieved from: <https://oxfordre.com/literature/display/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-1082>.
- Russell, B. (2021). *A History of Western Philosophy*. Kindle Edition.
- Saint-Gelais, R. (2005). *Transfictionality*. In: D. Herman et al. (Eds.) *The Routledge encyclopedia of narrative theory* (pp. 612–613). London: Routledge.
- Searle, J. & Vanderveken, D. (1985). *Foundations of illocutionary logic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Semino, E. (1997). *Language and World Creation in Poetry and Other Texts*. London: Longman.
- Shakespeare, W. (1986). *Yak vam ce spodobayet'sya* [As you like it]. In *Tvory' v shesty' tomax. Tom 4* [Works in 6 volumes. Vol. 4] (pp. 89–170). Ky'yiv: Dnipro.
- Skovgaard-Olsen, N. (2023). Worlds Truth Table Task. *Cognition*, Vol. 238. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/journal/cognition/vol/238/suppl/C>
- Werth, P. (1999). *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London: Longman.
- Zhabotynska, S. A. (2018). *Generatyvizm, kognityvizm i semantika lingval'nyx merezh* [Generativism, cognitivism, and semantics of lingual networks]. In: *Doctrina multiplex, veritas una: A collection of studies commemorating the jubilee of I.R. Bunyatova* (pp. 99–141). Kyiv: B. Hrinchenko University Publ (in Ukrainian).
- Zhabotynska, S. A. (2019). *Semanty'ka lingval'ny'x merezh u navchal'nomu kombinatornomu tezaurusi* [Semantics of lingual networks in an educational combinatory thesaurus]. *Studia Philologica. Filologichni studiyi*, 13, 17–27 (in Ukrainian).
- Zhabotynska, S. A. (2020). The active learner's construction-combinatory thesauruses: user-driven principles of compiling (a cognitive linguistic approach). *Cognition, communication, discourse*, 21, 93–107.

ILLUSTRATIVE MATERIAL

Stevenson R. L. (1994). *Treasure Island*. London: Penguin Books.

The article was received by the editors 11.03.2024

The article is recommended for printing 08.05.2024